

Stíhačky: rozum do hrsti!

Emocionální reakce médií na tvrdé výroky velvyslance Stapletona vůči záměru MO ČR upřednostnit letouny gripen před F-16 belgické provenience, ukazují jak mnoho strachu z velmocí v nás ještě zůstává a zároveň, jak málo se orientujeme v bezpečnostním byznysu dnešního západního světa. Stapleton v podstatě řekl tři věci: Jsme připraveni dále snížit cenu (nebo ji kompenzovat). Za druhé, vezmete-li gripeny, bude to mít následky pro vzájemné vztahy. Za třetí, chceme transparentní výběr (máme chuť se podívat na details). Je třeba se v klidu v těchto argumentech rozebrat. Akvizice letounů je příliš vážný byznys. Emoce, ani hysterická panika z velmoci nejsou na místě, protože jde o naši bezpečnost, naši politiku a naše peníze.

Když někdo chce dále snižovat nebo kompenzovat cenu, není důvod ukvapit se s výběrem, proto je konkurence zdravá. Je jen dobré vědět, co s cenou chceme udělat, protože nejde jen o cenu letadla, ale i její kompenzaci. Jednou možností je zaměřit se na offsetové programy do budoucna (gripen), druhou je likvidace ztráty, kterou již vytvořila nekompetence vojáků a politiků v minulosti v podobě nadbytečných L-159 za 37 mld. Kč. Porovnáme-li tuto „banku“ dnes zaparkovanou pod stanem na pardubickém letišti, s částkou, o kterou se perou naše univerzity, možná nás napadne, oč bychom mohli Američanům říci: pomůžete prodat nadbytečné L-159! Jenomže, likvidace starých dluhů již zaplacených z našich daní, zřejmě naše vojáky a některé zbrojaře příliš nezajímá.

Otázka zhoršení vzájemných vztahů je sporná, máme-li v paměti, jak v létě vítal premiéra a ministry zahraničí a obrany ve Washingtonu červený koberec pro spojení. Nicméně po úprku naší nemocnice z Iráku, kde jsme nechali spojení, od Američanů, přes Brity až po Poláky a Slováky v tísní, musí každý přemýšlet, jak to Praha se svým spojenectvím myslí. Nákup „neutrálních“ švédských gripenů je další nepřehlédnutelný geopolitický argument.

Nelze ovšem přeslechnout „evropský“ názor, že Američané používají svou váhu k prodeji svých zbraňových systémů a k likvidaci (evropské) konkurence, což je nebezpečné. I na svém příkladu vidíme, že konkurence je zdravá i pro strýčka Sama, což je hlavní hodnota gripenů. Nicméně si také řekněme, zda nás do NATO vtlačil Stockholm nebo Washington a zda nejsme v EU mimo jiné i proto, že už jsme v NATO. Pokud bychom v NATO nebyli, kupovali bychom dnes nejspíše 24 ne-li 36 stíhaček za velké peníze a nohy bychom si ušoupali, aby to byly americké F-16. Ano, použijme gripen k tomu, abychom z Američanů dostali dobrý byznys, nikoli k tomu, abychom s nimi léčili anti-americký mindrák některých našich politiků a novinářů.

A konečně, podezření z machinací či korupce v tendru. Lze zpochybňovat takováto podezření vůči praktikám v našem resortu obrany? Od štábního informačního systému, přes Migy 29, vrtulníky, padáky, protitankové střely, modernizaci tanku, L-159, až po loňské prosazování letounu gripen, kde deklarativně odstoupila konkurence a hlas ministerstva průmyslu měl dvojnásobnou váhu před letectvem, jeden skandál za druhým. Pokud jde o akvizice AČR a MO máme z ostudy kabát všichni.

V této souvislosti pak musí každého postavit do pozoru prohlášení KDU, že bude ve vládě hlasovat jednotně za gripeny. Byla to právě KDU, kdo stál u většiny zmíněných skandálů v resortu obrany. Rozhodne tedy o stíhačkách vláda v čele s premiérem, nebo koaliční KDU se stranickým sekretariátem v pozadí? Argument o určující roli názoru výběrové komise odborníků neobstojí má-li KDU ve svých řadách ministra zahraničí: ví snad důstojník z generálního štábu či odborník z technické komise o bezpečnostních potřebách a záměrech ČR více než ministr zahraničí? Kdo se v tomto státě podřizuje komu? Ministr zahraničí vojákům, nebo vojáci ministrovi zahraničí? Máme ještě vůbec civilní kontrolu

armády, jestliže miliardovou akvizici supersoniků budou rozhodovat plukovníci a generál v civilu v čele ministerstva?

Hlavní váha odpovědnosti je na premiérovi. Nemůže z ní uhnout, protože na doporučení MO nelze zcela spoléhat. Je důležité, aby o takto strategické věci rozhodovala vláda, nikoli stranické sekretariáty. Je třeba nepodléhat ani nátlaku, ani jednostranným informacím. Již v současnosti jsme prakticky bez nadzvukové obrany. Nové letouny mají být v operačním stavu v roce 2005, aby zajistily náš vzdušný prostor. Nelze ponechat stranou důkladnou analýzu zkušeností Maďarska a JAR s letouny gripen. A je otázkou, zda musíme znovu do „ladění“ nového letounu, nebo dáme přednost tomu, co používají ostatní. I pro švédského výrobce platí požadavek maximální transparency a poskytnutí informací. Garance včasného dodání letounů, jejich nutné výbavy a NATO interoperability mohou být sankcionovány tak, že si v případě nesplnění za penále koupíme letadla jinde. Opakování zkušeností s L 159 a Aero si nemůžeme dovolit v žádném ohledu.

Ivan Gabal